UCHWAŁA NR XL/295/2024

RADY POWIATU W ŻNINIE

z dnia 23 lutego 2024 r.

w sprawie uchwalenia Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej Powiatu Żnińskiego na lata 2024 - 2026

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2024 r. poz.107) oraz art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 z późn. zm[1)])

uchwala się, co następuje:

§1. Przyjmuje się Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej Powiatu Żnińskiego na lata 2024-2026 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Żninie i Dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Żninie.

§3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Józefa Błajet

[1)] Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 818 oraz poz. 1429.

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja trzyletnich powiatowych programów rozwoju pieczy zastępczej. Poprzednio opracowany program obowiązywał do dnia 31.12.2023r. Zachodzi więc konieczność przyjęcia do realizacji Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Żnińskim na kolejne lata 2024–2026.

Celem programu jest stworzenie sprawnie działającego systemu w obrębie opieki nad dzieckiem oraz sprecyzowanie płaszczyzn współpracy między samorządami na terenie Powiatu Żnińskiego.

W związku z powyższym podjęcie uchwały jest uzasadnione.

AM/WW

Załącznik do Uchwały Nr XL/295/2024
Rady Powiatu w Żninie
z dnia 23 lutego 2024 r.

Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej Powiatu Żnińskiego
na lata 2024 – 2026

Żnin, 2024 r.

Spis treści

1. Słownik pojęć …….. 3
2. Wprowadzenie …….. 3
3. Założenia programowe ……. 5
4. Charakterystyka systemu pieczy zastępczej w Powiecie Żnińskim …….. 6
   4.1. Formy pieczy zastępczej …… 6
   4.2. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na terenie Powiatu Żnińskiego ……. 9
   4.3. Czas przebywania dzieci w systemie pieczy zastępczej ……. 9
   4.4. Migracje podopiecznych między instytucjonalną a rodzinną pieczą zastępczą …….. 10
   4.5. Pochodzenie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z podziałem na gminy ….. 10
5. Rodzinna piecza zastępcza ……... 11
   5.1. Formy rodzinnej pieczy zastępczej w poszczególnych gminach …… 11
   5.2. Wsparcie dla rodzin zastępczych …….. 11
6. Instytucjonalna piecza zastępcza w Powiecie Żnińskim ……. 12
   6.1. Podopieczni w instytucjonalnej pieczy zastępczej ……. 12
7. Usamodzielnienie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej ……... 13
8. Analiza SWOT systemu pieczy zastępczej w Powiecie Żnińskim …… 14
9. Plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Żnińskim ……. 16
   9.1. Kierunki działań i zadania do realizacji ……. 16
   9.2. Realizatorzy i wskaźniki …… 18
10. Plan ograniczenia liczby miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej …… 20
   10.1. Kierunki działań i zadania do realizacji ……... 20
   10.2. Realizatorzy i wskaźniki …….. 21
11. Limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2024- 2026 w Powiecie Żnińskim …….. 22
12. Źródła i zasady finansowania programu ……... 22
13. Adresaci programu ……... 23
14. Monitoring i ewaluacja programu ……. 23

1. Słownik pojęć

- **PCPR** – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żninie
- **OPS** – ośrodek pomocy społecznej
- **Placówka** – placówka opiekuńczo-wychowawcza
- **Program** – Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej Powiatu Żnińskiego na lata 2024-2026
- **RDD** – rodzinny dom dziecka
- **RZ** – rodzina zastępcza
- **RZZ** – rodzina zastępcza zawodowa
- **RwC-** projekt systemowy Rodzina w Centrum
- **Ustawa** – Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

2. Wprowadzenie

Prawo dziecka do wychowania w rodzinie znajduje pełen wyraz w normach Konwencji o Prawach Dziecka. Już w preambule stwierdzono, że rodzina jako "*podstawowa komórka społeczna oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci [...] powinna być otoczona niezbędną ochroną i wsparciem*". W przypadku, gdy z jakichś względów rodzice nie mogą/nie są w stanie sprawować opieki i wychowywać swojego dziecka ma ono prawo do opieki i wychowania w ramach systemu pieczy zastępczej. Uznaje się, że najbardziej pożądaną jej formą jest piecza rodzinna.

Rolą systemu pieczy zastępczej (zarówno pieczy rodzinnej, jak i instytucjonalnej) jest zapewnienie dziecku bezpiecznego środowiska wychowawczego respektującego jego prawa: prawo powrotu do rodziny, utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, stabilnego środowiska wychowawczego, kształcenia, rozwoju uzdolnień oraz pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia. Prawo dziecka do wychowywania w pieczy zastępczej jest prawem subsydiarnym wobec prawa dziecka do życia w rodzinie. Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej powinno być ostatecznością - po wykorzystaniu wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej. Celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków do pomocy i wprowadzenie pozytywnych zmian w rodzinie, aby dziecko mogło powrócić pod opiekę rodziców.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która weszła w życie 1 stycznia 2012 r., wyraźnie podzieliła kompetencje między samorząd gminny i powiatowy w zakresie: pracy z rodziną (zadania własne gmin) i organizacji pieczy zastępczej (zadania własne powiatu).

Do zadań własnych powiatu należy:

1. opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej;
2. zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;

3. organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
4. tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
5. prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
6. organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
7. organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania grup wsparcia oraz umożliwianie dostępu do specjalistycznego poradnictwa;
8. wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
9. zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
10. wprowadzanie danych do rejestru, o którym mowa w art. 38d ust. 1 ustawy, ich aktualizacja i usuwanie;
11. kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej albo centrum usług społecznych dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
12. finansowanie:
    a. świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
    b. pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,
    c. szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;
13. sporządzanie, zgodnie ze wzorami udostępnionymi drogą elektroniczną przez ministra właściwego do spraw rodziny, sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3 ustawy, w terminie:
    a. do dnia 31 stycznia danego roku – za okres od dnia 1 lipca do dnia 31 grudnia poprzedniego roku,
    b. do dnia 31 lipca danego roku – za okres od dnia 1 stycznia do dnia 30 czerwca danego roku;
    c. przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji, o której mowa w art. 193 ust. 8 ustawy.

Zadania Powiatu Żnińskiego w zakresie pieczy zastępczej są realizowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żninie, które jest organizatorem pieczy zastępczej.

Zadania gminnych podmiotów organizujących pracę z rodziną wykonują ośrodki pomocy społecznej funkcjonujące we wszystkich gminach.

3. Założenia programowe

Ustawa wskazuje kierunek działań podejmowanych przez powiat, w celu zorganizowania na jego terenie prawidłowo funkcjonującego i efektywnego systemu pieczy zastępczej. Zadania powiatu skoncentrowane są przede wszystkim na zapewnieniu dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych; tworzeniu warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych; prowadzeniu placówek opiekuńczo-wychowawczych. Powiaty organizują także wsparcie osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze. Zadaniem gminnych podmiotów organizujących pracę z rodziną – ośrodków pomocy społecznej – jest umożliwienie powrotu dziecka do rodziny. W tym kontekście, zadaniem powiatu jest także współpraca ze służbami gminnymi (przede wszystkim z asystentami rodziny) przy udzielaniu pomocy rodzinie, szczególnie w sytuacji zagrożenia jej funkcji socjalnych i wychowawczych oraz w pracy na rzecz powrotu dzieci z pieczy zastępczej do rodziny.

Głównym kierunkiem rozwoju pieczy zastępczej zgodnie z obecną ustawą jest rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej. Tą formą pieczy zastępczej winny być objęte przede wszystkim dzieci do 7 roku życia, które od 1 stycznia 2012 r. nie mogą być kierowane do instytucjonalnej pieczy zastępczej, za wyjątkiem placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego, a także w sytuacjach określonych ustawą. W odniesieniu do placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego i specjalistyczno-terapeutycznego ustawa zobowiązuje do przestrzegania obowiązujących standardów i zapewnienia miejsc dla nie więcej niż czternaściorga dzieci.

Niniejszy program kontynuuje realizację głównych celów strategicznych dla rozwoju systemu pieczy zastępczej określonych w programach z ubiegłych lat, jednocześnie wprowadzając nowe działania nakierowane na zwiększenie efektywności ich osiągania.

Opisane dyrektywy wyznaczają ramy dla Programu i projektowania zmian zmierzających do stworzenia takiego systemu pieczy zastępczej, który zapewni:

- odpowiednią liczbę miejsc w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej dzieciom potrzebującym wsparcia,
- właściwe standardy świadczonej pomocy,
- poziom współpracy między podmiotami udzielającymi dziecku wsparcia, który – na ile jest to możliwe – pozwoli na powrót dziecka pod opiekę rodziny lub też umożliwi mu stabilne funkcjonowanie w ramach odpowiednich – rodzinnych lub instytucjonalnych – form pieczy zastępczej.

Założenia programowe są spójne ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Żnińskiego na lata 2021-2031, która została przyjęta Uchwałą Rady Powiatu w Żninie nr XVIII/153/2021 z dnia 26 lutego 2021 roku.

Osiąganie wysokiego poziomu systemu rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Żnińskim będzie realizowane poprzez:

1. **Rozwój, w tym profesjonalizację, rodzinnej pieczy zastępczej -** działania skupią się na tworzeniu nowych, zawodowych form pieczy zastępczej oraz podnoszeniu kwalifikacji i kompetencji istniejących już RZ i RDD poprzez budowanie kompleksowej oferty ich rozwoju. Niezbędnym wsparciem RZ i RDD w wypełnianiu swojej funkcji jest zapewnienie opieki dla dzieci w zależności od zgłaszanych potrzeb,

na czas podnoszenia przez nich kompetencji tj. na czas szkoleń, warsztatów, grup wsparcia oraz upowszechnianie roli rodzin pomocowych. Profesjonalizacja rodzinnej pieczy zastępczej to także dbanie o jakość pracy rodzin niezawodowych i spokrewnionych (system szkoleń). Dla systemu kluczowe jest również wdrożenie strategii zachęcającej do podjęcia się roli RZZ lub prowadzącego RDD.

2. **Podejmowanie działań mających na celu ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej** - z założenia ustawy wynika konieczność zapewnienia jak największej liczbie dzieci, w szczególności tych poniżej 10 roku życia, opieki w rodzinnej pieczy zastępczej. Konieczne jest zatem intensywne poszukiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz prowadzenie działań promujących te formy opieki.
3. **Doskonalenie systemu instytucjonalnej pieczy zastępczej i rozwój warunków sprzyjających indywidualizacji pracy z dzieckiem** - po pierwszym etapie reorganizacji systemu placówek opiekuńczo-wychowawczych, konieczne są działania mające na celu wsparcie placówek w nowym trybie funkcjonowania. Koncentrują się one wokół zbudowania stabilnego zespołu profesjonalistów (szkolenia, superwizje, etc.) i indywidualizacji pracy z dzieckiem (metody pracy, oferta rozwoju zainteresowań).
4. **Doskonalenie podstaw organizacyjnych systemu pieczy zastępczej** - realizacja tego celu wymaga szeregu różnorodnych działań w takich obszarach jak: rozwój kadr systemu, integracja środowiska, system wsparcia dla dzieci oraz budowanie pozytywnego wizerunku pieczy zastępczej poprzez zwiększanie świadomości oraz wzmocnienie społecznego dyskursu na temat wsparcia i konieczność rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej.
5. **Zapewnienie wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej** - w obecnym Programie kwestia usamodzielniania występuje jako osobny cel ze względu na potrzebę wypracowania standardów działania w tym obszarze tak, aby wychowankowie mogli otrzymywać wsparcie adekwatne do swoich potrzeb i zwiększające szanse na samodzielne funkcjonowanie w społeczeństwie.

4. Charakterystyka systemu pieczy zastępczej w Powiecie Żnińskim

4.1. Formy pieczy zastępczej

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Formą najbardziej zbliżoną do naturalnego środowiska, w jakim powinno wychowywać się dziecko, są rodziny zastępcze. Rolą systemu pieczy zastępczej (zarówno rodzinnej, jak i instytucjonalnej) jest zapewnienie dziecku bezpiecznego środowiska wychowawczego respektującego jego prawa: prawo powrotu do rodziny, utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, stabilnego środowiska wychowawczego, kształcenia, rozwoju uzdolnień oraz pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia.

W systemie pieczy zastępczej wyróżnia się pieczę zastępczą instytucjonalną i rodzinną (Schemat 1). Rodzinna piecza zastępcza jest realizowana w dwóch formach, tj.:

- Rodzina zastępcza,
- Rodzinny dom dziecka.

Wyróżnia się trzy typy rodzin zastępczych:

- Rodzina zastępcza spokrewniona – tworzona jest przez wstępnych lub rodzeństwo dziecka. Przysługują jej świadczenia finansowe na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka,
- Rodzina zastępcza niezawodowa – tworzona jest przez osoby, które nie są wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. Przysługują jej świadczenia pieniężne na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka. W rodzinie zastępczej niezawodowej umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa),
- Rodzina zastępcza zawodowa – tworzona jest przez osoby, które nie są wstępnymi lub rodzeństwem dziecka, oprócz świadczenia pieniężnego na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka otrzymuje także wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz inne świadczenia wynikające z ustawy oraz zawartej umowy. W rodzinie tej umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa). Rodzina zastępcza zawodowa może działać również jako:
  - rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego – przyjmuje dziecko na podstawie orzeczenia sądu, w przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez policję lub straż graniczną, na wniosek rodziców dziecka lub innej osoby, w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie;
  - rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna – umieszcza się w niej w szczególności dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dzieci na podstawie art. 6 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, małoletnie matki z dziećmi.

Obok rodziny zastępczej drugą formą rodzinnej pieczy zastępczej jest rodzinny dom dziecka. Tworzą go małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim. W tym samym czasie może w nim przebywać nie więcej niż 8 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa).

Piecza zastępcza instytucjonalna realizowana jest w ramach placówek opiekuńczo-wychowawczych. Ze względu na specyfikę, wyróżnia się następujące rodzaje placówek opiekuńczo-wychowawczych:

- typu socjalizacyjnego,
- typu interwencyjnego,
- typu specjalistyczno–terapeutycznego,
- typu rodzinnego.

Niezależnie od typu, placówka opiekuńczo-wychowawcza zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego potrzeby bytowe, zdrowotne, emocjonalne, rozwojowe, społeczne i religijne, w tym dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości. Placówki zapewniają dzieciom zajęcia wychowawcze, socjoterapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, terapeutyczne, rekompensujące braki w wychowaniu w rodzinie i przygotowujące do życia społecznego. Pracownicy placówki umożliwiają także kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi oraz podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny.

Placówka typu interwencyjnego w szczególności przyjmuje dzieci w sytuacjach wymagających natychmiastowego zapewnienia im opieki. Pobyt dziecka w placówce interwencyjnej nie może trwać dłużej niż 3 miesiące (w sytuacjach, gdy postępowanie sądowe w sprawie uregulowania sytuacji prawnej dziecka jest w toku, pobyt w placówce interwencyjnej może być przedłużony).

Placówka typu specjalistyczno-terapeutycznego sprawuje opiekę nad dziećmi o specjalnych potrzebach, w szczególności legitymującymi się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności, wymagającymi stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii, zapewnia dzieciom odpowiednią rehabilitację i zajęcia rewalidacyjne.

W placówce typu rodzinnego wychowują się dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się. Umożliwia ona w szczególności wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu. W tym samym czasie w placówce tego typu może przebywać nie więcej niż 8 wychowanków. W razie konieczności za zgodą dyrektora placówki i wojewody dopuszcza się umieszczenie nie więcej niż 10 dzieci.

System pieczy zastępczej uzupełniają jednostki, których prowadzenie należy do zadań własnych samorządu województwa: regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna oraz interwencyjny ośrodek preadopcyjny.

W regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej umieszczane są dzieci, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji i nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. W tym samym czasie można w niej umieścić nie więcej niż 30 dzieci.

W interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym umieszcza się dzieci do ukończenia pierwszego roku życia, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. W tym samym czasie w ośrodku można umieścić nie więcej niż 20 dzieci.

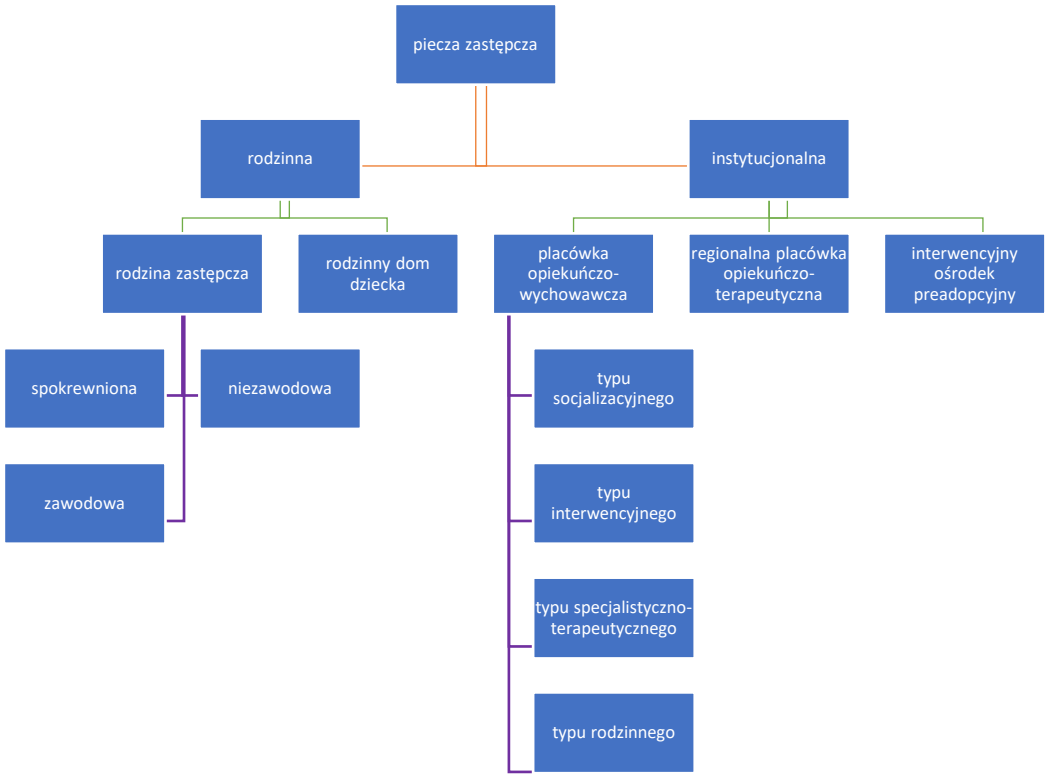

Schemat 1. Organizacja systemu pieczy zastępczej w Polsce - formy pieczy zastępczej.

4.2. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na terenie Powiatu Żnińskiego

Na dzień 31.12.2023 r. w pieczy zastępczej na terenie Powiatu Żnińskiego przebywało 167 dzieci, w tym 57 w spokrewnionych rodzinach zastępczych, 35 w niezawodowych rodzinach zastępczych, 21 w zawodowych rodzinach zastępczych, 11 w rodzinnym domu dziecka, a 43 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Liczba dzieci przebywających w zawodowej pieczy zastępczej uległa zwiększeniu o 50%, w stosunku do roku poprzedniego, tj. z 14 dzieci na dzień 31 grudnia 2022 r. do 21 na dzień 31 grudnia 2023 r. Należy zauważyć, że liczba rodzin zawodowych nie uległa zmianie. Duży procentowy wzrost zaobserwowano również w odniesieniu do placówek opiekuńczo-wychowawczych, który wynosi 24%, tj. z 34 dzieci na 31 grudnia 2022 r. do 43 na dzień 31 grudnia 2023 r. Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych niezawodowych i spokrewnionych utrzymuje się na stałym poziomie. Z kolei liczba podopiecznych rodzinnych domów dziecka zwiększyła się o 22%, z 9 do 11 osób w stosunku do roku 2022.

Wykres 1. Dzieci w pieczy zastępczej, źródło: PCPR Żnin

4.3. Czas przebywania dzieci w systemie pieczy zastępczej

Okres przebywania dzieci w systemie pieczy zastępczej ulega zmianom. Jednak w każdym analizowanym okresie największy udział w ogólnej liczbie umieszczonych dzieci mają te, których przebywanie w systemie wynosi ponad 3 lata.

Liczba podopiecznych objętych pieczą zastępczą dłużej niż 36 miesięcy:
- na dzień 31.12.2021 r. wynosiła 94 na 174 dzieci ogółem,
- na dzień 31.12.2022 r. wynosiła 118 na 165 dzieci ogółem,
- na dzień 31.12.2023 r. wynosiła 98 na 166 dzieci ogółem.

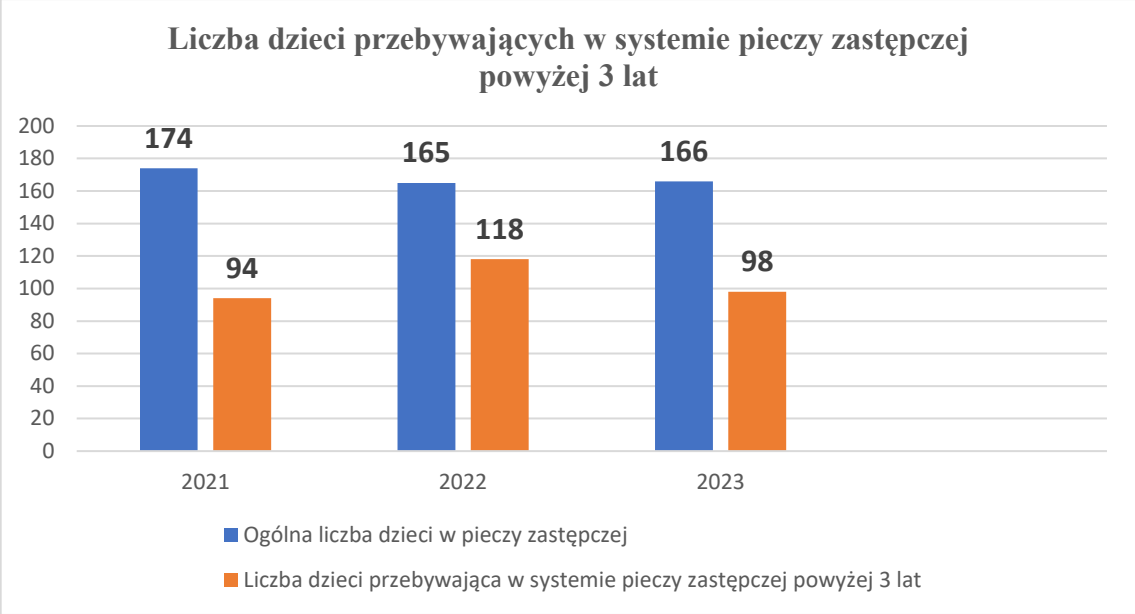

Wykres 2. Liczba dzieci przebywająca w systemie pieczy zastępczej powyżej 3 lat, źródło: PCPR.

4.4. Migracje podopiecznych między instytucjonalną a rodzinną pieczą zastępczą

Migracja podopiecznych pomiędzy instytucjonalną a rodzinną pieczą zastępczą jest stosunkowo rzadka. Jest to spowodowane brakiem kandydatów na rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka. W 2021 r. z instytucjonalnej do rodzinnej pieczy zastępczej zostało przeniesione 3 dzieci przebywających w pieczy instytucjonalnej. W 2022 r. i 2023 r. nie było żadnych migracji w tym zakresie.

4.5. Pochodzenie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z podziałem na gminy

Liczba dzieci kierowanych do pieczy zastępczej z poszczególnych gmin w latach 2021 – 2023 jest ściśle związana z liczbą ludności danej gminy. Im większa gmina, tym więcej dzieci z jej terenu jest umieszczone w pieczy zastępczej.

Gmina pochodzenia dziecka	2021	2022	2023
Żnin	50	41	34
Barcin	60	53	57
Łabiszyn	35	34	43
Rogowo	11	16	14
Gąsawa	7	7	5
Janowiec Wlkp.	11	14	13
Razem	**174**	**165**	**166**

Tabela 1. Pochodzenie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z podziałem na gminy, źródło PCPR.

5. Rodzinna piecza zastępcza

W 2023 r. na terenie Powiatu Żnińskiego funkcjonowało 40 spokrewnionych rodzin zastępczych (w porównaniu z końcem 2022 r. odnotowano spadek o 3 rodziny). W tym też okresie o 4 zmalała liczba rodzin niezawodowych. W pozostałych formach rodzinnej pieczy zastępczej różnice zachodzące w przeciągu analizowanego okresu nie są znaczące.

Stan na 31.12 każdego roku	2021	2022	2023
Rodziny zastępcze spokrewnione	45	43	40
Rodziny zastępcze niezawodowe	28	28	24
Rodziny zastępcze zawodowe	4	4	5
Rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	1	1	1
Rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne	0	0	0
Rodzinne domy dziecka	2	1	1

Tabela 2. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w podziale na poszczególne typy, źródło: PCPR.

5.1. Formy rodzinnej pieczy zastępczej w poszczególnych gminach

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę rodzinnych form pieczy zastępczej występujących aktualnie w poszczególnych gminach Powiatu Żnińskiego. Biorąc pod uwagę liczbę rodzin, najwięcej z nich funkcjonuje w Gminie Żnin, jednak jest to również gmina najliczniejsza pod względem liczby mieszkańców. Kolejne gminy najbardziej liczne w rodzinne formy pieczy zastępczej to Gmina Barcin oraz Gmina Łabiszyn.

Gmina	Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych	Liczba rodzin zastępczych niezawodowych	Liczba rodzin zastępczych zawodowych	Liczba rodzinnych domów dziecka	Razem
Żnin	12	11	2	1	26
Barcin	10	5	2	0	17
Łabiszyn	12	4	0	0	16
Rogowo	3	0	1	0	4
Gąsawa	2	3	1	0	6
Janowiec Wlkp.	0	1	0	0	1

Tabela 1. Formy rodzinnej pieczy zastępczej w podziale na gminy według stanu na dzień 31.12.2023 r., źródło: PCPR.

5.2. Wsparcie dla rodzin zastępczych

W 2023 r. rodziny zastępcze w Powiecie Żnińskim wspierało 3 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i 2 pracowników socjalnych zatrudnionych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żninie.

Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej pozostaje w stałym kontakcie osobistym, telefonicznym lub mailowym z rodziną. Na podstawie dokonanej przez siebie diagnozy oraz zgłoszonych przez rodzinę zastępczą potrzeb obejmuje ją wsparciem i udziela pomocy. Koordynator współpracuje również z sądem, instytucjami oświatowymi, placówkami medycznymi i innymi podmiotami wykonującymi zadania na rzecz rodzin zastępczych i wychowywanych w nich dzieci. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej może mieć pod opieką łącznie nie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka.

Należy podkreślić, że zespół PCPR pracujący z rodzinami zastępczymi powiększył się na przestrzeni ostatnich 3 lat o drugiego psychologa.

Rodzina każdego typu może skorzystać z przygotowanej dla niej oferty, mającej na celu pomoc w wypełnieniu powierzonej jej funkcji, obejmującej: wsparcie koordynatorów, szkolenia, grupy wsparcia, superwizje. Można więc mówić o kompleksowym i nieustannie rozwijanym wsparciu dla rodzin zastępczych.

6. Instytucjonalna piecza zastępcza w Powiecie Żnińskim

W Powiecie Żnińskim w latach 2021-2023 funkcjonowały 3 placówki opiekuńczo - wychowawcze, w tym 2 socjalizacyjno - interwencyjne i 1 rodzinna. Placówki socjalizacyjno – interwencyjne prowadzone są na zlecenie Powiatu Żnińskiego przez Caritas Archidiecezji Gnieźnieńskiej i dysponują 28 miejscami. W placówce rodzinnej liczba miejsc wynosi 6.

Niestety w ostatnich latach, pomimo prawnej konieczności utrzymywania standardów przebywania w placówkach do 14 wychowanków, występują przekroczenia w liczbie umieszczonych dzieci. Powodem takiego stanu rzeczy są umieszczenia w trybie interwencyjnym , natychmiastowym licznych rodzeństw oraz brak kandydatów do tworzenia rodzinnych form pieczy zastępczej.

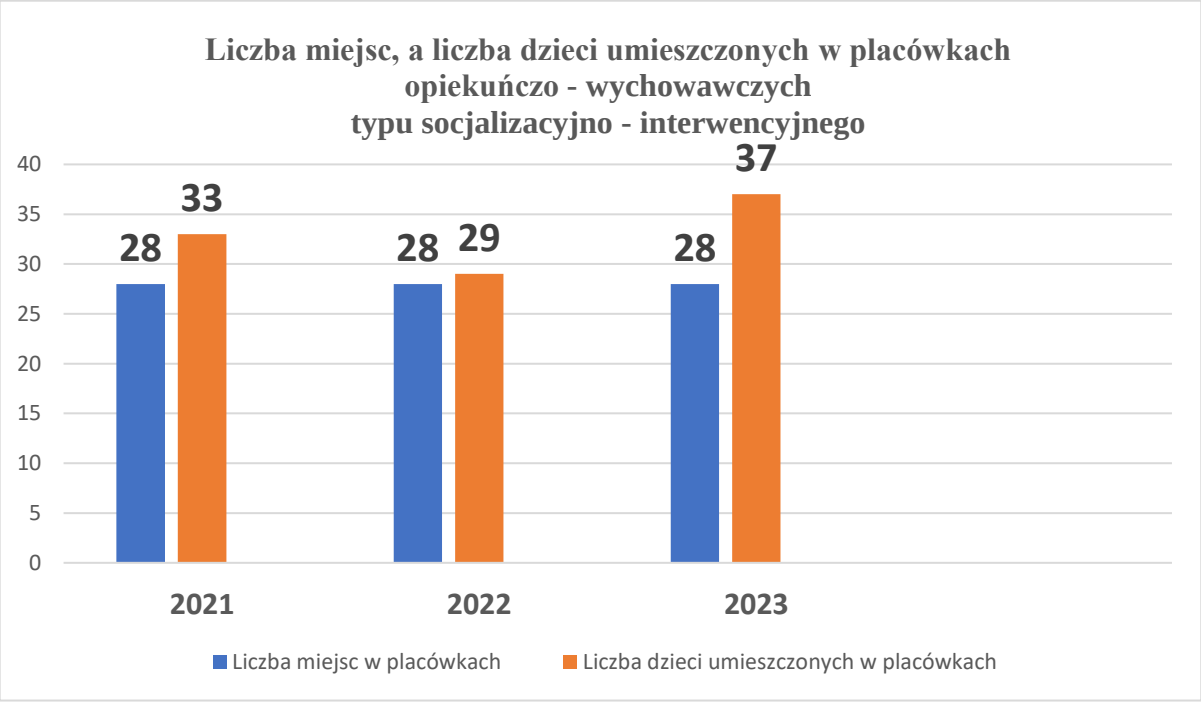

Wykres 3. Liczba miejsc, a liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo - wychowawczych typu socjalizacyjno - interwencyjnego, źródło: PCPR.

6.1. Podopieczni w instytucjonalnej pieczy zastępczej

Na koniec 2023 r. 2 podopiecznych instytucjonalnej pieczy zastępczej posiadało orzeczenie o niepełnosprawności, a 9 z nich przebywało w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapeutycznych, okręgowych ośrodkach wychowawczych.

Dzieci umieszczane w instytucjonalnej pieczy zastępczej to często dzieci zaburzone pod względem emocjonalnym, społecznym, z deficytami edukacyjnymi, wymagające różnorodnego, specjalistycznego i kompleksowego wsparcia.

Liczba najmłodszych podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych, którzy nie ukończyli 10 roku życia nie spada, lecz w ostatnich latach utrzymuje się na podobnym poziomie. W 2021 r. było to 9 dzieci, w 2022 r. 9 dzieci, natomiast rok później 8 dzieci.

Efektywna realizacja założeń Ustawy, zgodnie z którymi dzieci do 7 roku życia powinny być umieszczane w rodzinnej pieczy zastępczej albo placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego jest trudna do osiągnięcia w istniejących realiach. Obecność dzieci poniżej 10 roku życia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych jest wciąż wyzwaniem dla systemu. Wynika to, w dużej mierze, z przyjmowania wieloosobowych rodzeństw. W czternastoosobowych placówkach duże rozwarstwienie wiekowe utrudnia wychowawcom pracę z dziećmi i może sprawiać, że otrzymują one wsparcie mniej adekwatne do swoich potrzeb.

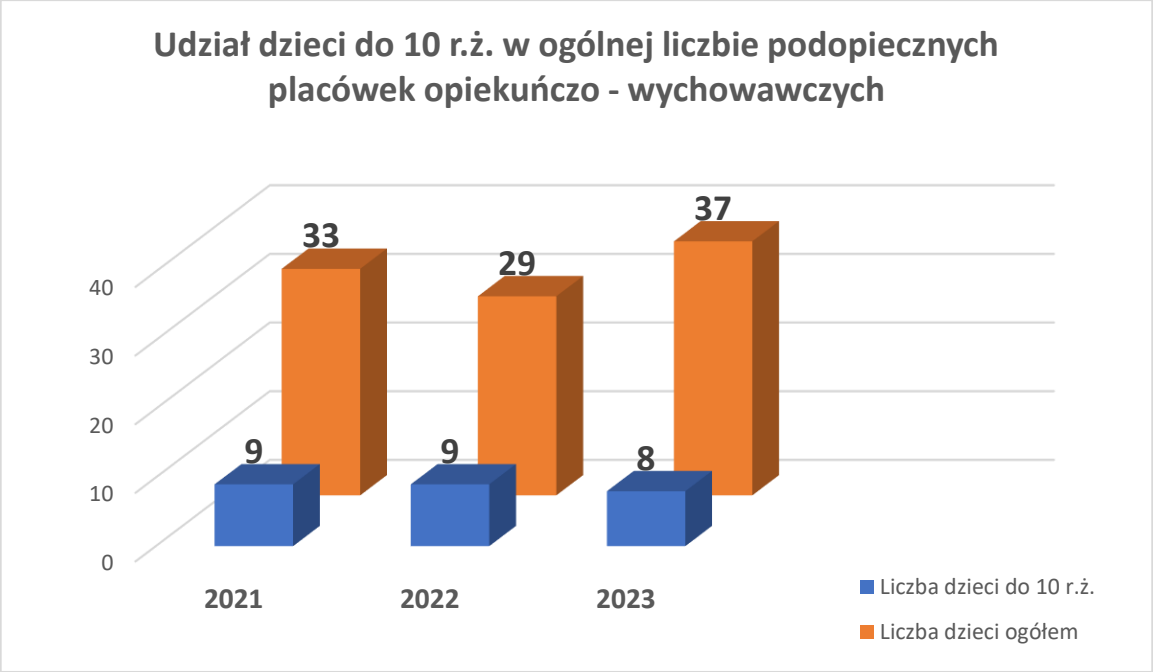

Wykres 4. Udział dzieci do 10 r.ż. w ogólnej liczbie podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych, źródło: PCPR.

7. Usamodzielnienie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej

W 2023 r. 27 wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej i 12 wychowanków placówek zostało objętych różnorodnym wsparciem w ramach realizacji procesu usamodzielniania. Większość z nich założyła własne gospodarstwo domowe i utrzymuje się samodzielnie ponosząc związany z tym ciężar finansowy.

Analizując proces usamodzielnienia wychowanków na przestrzeni lat można zauważyć następujące problemy z nim związane:

- brak możliwości zapewnienia wychowankom stałego miejsca zamieszkania po opuszczeniu pieczy zastępczej, w szczególności placówek opiekuńczo – wychowawczych,
- mała współpraca samorządów gminnych w zakresie udzielania pomocy mieszkaniowej wychowankom,

- funkcja opiekuna usamodzielniania to funkcja społeczna bez systemowego wsparcia i kontroli, w związku z tym często wsparcie opiekuna nie jest skuteczne,
- istnieje grupa wychowanków z trudnościami w przystosowaniu się do dorosłego życia i brakiem wsparcia w otoczeniu; niezaradni wychowankowie, pozostawieni bez wsparcia systemu są bardziej narażeni na takie problemy jak: popadanie w długi, narażenie na oszustwa, bezdomność, uzależnienia,
- brak chęci do współpracy dorosłych wychowanków z opiekunami usamodzielnienia,
- brak odpowiedzialnych osób z najbliższego otoczenia usamodzielnianego, które mogłyby pełnić funkcję opiekuna usamodzielnienia,
- rozpoczęcie procesu usamodzielnienia w zbyt późnym czasie, co utrudnia wychowankowi np. nabycie umiejętności załatwiania spraw urzędowych, prowadzenia gospodarstwa domowego czy gospodarowania środkami finansowymi.

8. Analiza SWOT systemu pieczy zastępczej w Powiecie Żnińskim

Diagnoza obecnego systemu pieczy zastępczej funkcjonującego w Powiecie Żnińskim została przedstawiona w syntetycznej formie analizy SWOT prezentującej:

- **Mocne strony** – zalety, atuty systemu, wszystko to, co może być wykorzystane do jego wzmacniania i rozwoju;
- **Słabe strony** – ograniczenia, bariery systemu utrudniające skuteczne działanie;
- **Szanse** – istniejące lub przewidywane zjawiska, procesy, trendy w „otoczeniu" systemu, które mogą być szansą korzystnej zmiany w analizowanym obszarze;
- **Zagrożenia** – istniejące lub przewidywane zjawiska, procesy, trendy w „otoczeniu" systemu, które utrudniają funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej w Powiecie Żnińskim, mogą być barierą w jego rozwoju.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Szeroka oferta szkoleń kadry systemu pieczy zastępczej (koordynatorów, pracowników socjalnych, specjalistów); • Profesjonalna kadra pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej; • Stopniowy i konsekwentny rozwój działu projektów w PCPR i pozyskiwanie środków zewnętrznych na rozwój pieczy (np. poszerzenie oferty o pedagoga, psychologa, grupy wsparcia, psychoterapeutę, warsztaty dla rodziców, superwizję itp.); • Dostępność szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze oraz szkoleń podnoszących kwalifikacje istniejących rodzin zastępczych i RDD; • Szeroka oferta wsparcia i rozwoju dzieci oraz młodzieży pozostających w pieczy zastępczej w ramach projektu RwC (dostępność do specjalistycznego wsparcia będącego odpowiedzią na indywidualne potrzeby dziecka i rodziny);	• Brak systemowych rozwiązań, pozwalających na wspólną, bieżącą analizę problemów funkcjonujących rodzin zastępczych; • Dzielenie się dobrymi praktykami przez różnych uczestników systemu ma charakter okazyjny, a nie systemowy; • Długotrwałe postępowania sądowe w sprawach związanych z uregulowaniem sytuacji prawnej dziecka; • Niska skuteczność działań na rzecz pozyskiwania nowych kandydatów do prowadzenia zawodowych i niezawodowych rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka; • Ścieżka rozwoju zawodowego rodzin zastępczych w ramach pieczy zastępczej nie daje możliwości awansu powiązanego z osiąganiem kolejnych poziomów specjalizacji i wynagrodzenia; • Utrudniony dostęp osób sprawujących pieczę zastępczą do szkoleń i grup wsparcia dla RZZ i RDD ze względu na dużą ilość obowiązków, brak

• Dogodne warunki „startu" dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej (m.in. wsparcie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, udział w warsztatach RwC ,mieszkanie treningowe); • Dobre warunki do powstawania i działania rodzinnych form pieczy zastępczej wszystkich typów, atrakcyjne warunki finansowania w rodzinnej pieczy zastępczej; • Kampanie na rzecz promocji rodzicielstwa zastępczego; • System oparty na założeniu, że wsparcie jest najbardziej efektywne/skuteczne w małych grupach – 14 osobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze; • Wypracowane pozytywne relacje z rodzinami zastępczymi i prowadzącymi RDD; • Dobrze rozwinięty zasób rodzin zastępczych różnych typów i RDD na terenie powiatu; • Dobra współpraca z innymi instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny oraz sądami; • Współpraca z asystentami rodziny i organizacjami pozarządowymi; • Pozytywny wizerunek kadry PCPR.	pomocy w opiece nad dziećmi w czasie szkoleń oraz zbyt odległe lokalizacje szkoleń; • Duża fluktuacja kadr placówek opiekuńczo-wychowawczych, trudności ze znalezieniem nowych kandydatów na wychowawców, specjalistów; • Niskie wynagrodzenia (w porównaniu do sektora edukacji) kadry merytorycznej jednostek instytucjonalnej pieczy zastępczej; • Brak wystarczającej liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych typu specjalistyczno - terapeutycznego i interwencyjnego; • Przebywanie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych dzieci w wieku poniżej dziesiątego roku życia; • Zbyt długi okres pobytu dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej; • Umieszczanie w instytucjonalnej pieczy zastępczej młodzieży powyżej 16 roku życia przejawiającej demoralizację; • Niewystarczające wsparcie dla dorosłych wychowanków, którzy mają trudności z przystosowaniem się do samodzielnego życia (trudno im określać potrzeby, wyznaczać cele i prosić o pomoc) i/lub są osobami z niepełnosprawnościami (opiekun usamodzielniania jest funkcją społeczną bez systemowego wsparcia i kontroli, w związku z tym często wsparcie opiekuna nie działa).

SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Wszyscy uczestnicy systemu mają poczucie sensu realizacji ustawowych zadań, są zaangażowani w swoją pracę; • Otwartość podmiotów systemu na wypracowywanie nieformalnych, oddolnych zasad współpracy między różnymi podmiotami (np. szkoły, Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, sądy rodzinne, organizacje pozarządowe); • Pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych na realizację zadań w zakresie pieczy zastępczej, zwłaszcza środków unijnych; • Korzystanie z potencjału organizacji pozarządowych działających w Powiecie Żnińskim w obszarze pieczy zastępczej (zwłaszcza ich oferty szkoleniowej, dostępnych specjalistów); • Ogólnopolskie działania na rzecz promocji rodzicielstwa zastępczego;	• Niski status społeczny pełnionych ról (RZZ, RDD, wychowawca w placówce opiekuńczo-wychowawczej) w ramach pieczy zastępczej w percepcji uczestników systemu; • Negatywny obraz systemu pieczy zastępczej w społeczeństwie, funkcjonujące stereotypy dzieci z pieczy zastępczej (biedne, zaniedbane, mające problemy z nauką); • Nieuregulowana sytuacja prawna dzieci przebywających w pieczy zastępczej w przypadku rodziców mających ograniczoną władzę rodzicielską i będących opiekunami prawnymi dzieci utrudnia opiekunom faktycznym (rodzinie zastępczej lub placówkom opiekuńczo-wychowawczym) podejmowanie decyzji dotyczących m.in. zdrowia, kształcenia, uzyskania paszportu, dowodu, zgody na wyjazd poza granice kraju itp.; • Bariery nauczycieli, wychowawców, pedagogów szkolnych i przedszkolnych związane z pracą

• Lokalna polityka ukierunkowana na rozwój rodzinnej pieczy zastępczej i promocję działań zmierzających do jej rozwoju.	pedagogiczną z dziećmi z pieczy zastępczej - niewystarczająca świadomość potrzeb dzieci przebywających w pieczy zastępczej i sposobu pracy z nimi; • Nierozdzielanie wieloosobowych rodzeństw skazuje młodsze dzieci poniżej 10-go roku życia na wieloletni pobyt w placówce; • Brak możliwości terminowej realizacji postanowień sądowych w zakresie umieszczania w pieczy zastępczej; • Brak możliwości przenoszenia młodszych dzieci z instytucjonalnej pieczy do rodzinnej; • Wypalenie zawodowe osób sprawujących funkcję rodziny zastępczej i prowadzących RDD oraz pracowników zajmujących się pieczą zastępczą; • Brak chęci współpracy rodzin biologicznych z asystentami po umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej; • Brak mieszkań socjalnych dla pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.

9. Plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Żnińskim

9.1. Kierunki działań i zadania do realizacji

Cel 1: Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej – w kontekście polepszania jakości opieki i wychowania oraz jako wzrost liczby miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej	
Kierunki działań	**Zadania**
Poprawa postrzegania i świadomości społecznej o pieczy zastępczej.	– Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego w środowisku lokalnym oraz budowanie pozytywnego wizerunku rodzinnej pieczy zastępczej.
Zapewnienie adekwatnej do potrzeb liczby miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej.	– Pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze oraz do prowadzenia RDD; – Prowadzenie kwalifikacji i organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze, do prowadzenia RDD i placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego; – Optymalizacja warunków do tworzenia i prowadzenia rodzin zastępczych zawodowych, w szczególności specjalistycznych i rodzinnych domów dziecka.
Dążenie do powrotu dzieci przebywających w pieczy zastępczej do rodziców naturalnych, a gdy jest to możliwe do przysposobienia dziecka lub stabilizacji jego sytuacji w pieczy zastępczej.	– Współpraca z asystentami rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy, pracownikami socjalnymi, sądem, kuratorami i innymi specjalistami na rzecz ustabilizowania sytuacji dziecka przebywającego w pieczy zastępczej; – Umożliwienie, pomoc i zapewnienie warunków do kontaktów dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzicami biologicznymi i osobami bliskimi; – Współpraca z ośrodkiem adopcyjnym i opiekunami zastępczymi w procesie przysposobienia dzieci;

Integracja i edukacja środowiska lokalnego pieczy zastępczej.	– Organizacja zajęć informacyjno -edukacyjnych dla osób sprawujących pieczę zastępczą; – Zapewnienie warunków do funkcjonowania grup wsparcia pieczy zastępczej; – Organizacja i prowadzenie przedsięwzięć grupowych integracyjnych i kulturalnych dostępnych dla osób z pieczy zastępczej; – Organizowanie dla rodzin zastępczych pomocy wolontariuszy.
Poprawa funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej celem zapewnienia najlepszych warunków opieki i wychowania dla dzieci i młodzieży w rodzinnych formach pieczy zastępczej.	– Zapewnienie systemu wsparcia dla rodzin zastępczych i RDD, w tym specjalistycznego; – Organizowanie szkoleń, warsztatów, kursów i superwizji podnoszących kompetencje opiekuńczo – wychowawcze i społeczno- zawodowe rodzin zastępczych, prowadzących RDD oraz osób wykonujących zadania w ramach pieczy zastępczej; – Zapewnienie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu sytuacji problemowych; – Organizacja adekwatnego do potrzeb wsparcia dla dzieci i młodzieży umieszczonych i przebywających w pieczy, w tym zajęć grupowych i indywidualnych; – Wsparcie rodzin przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności poprzez opiekę koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i osób wykonujących zadania koordynatora – zapewnienie adekwatnego do potrzeb poziomu zatrudnienia w jednostce.
Cel 2: Poprawa funkcjonowania wychowanków opuszczających rodzinną i instytucjonalną pieczę zastępczą	
Poprawne funkcjonowanie w życiu społecznym wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.	– Wsparcie finansowe i rzeczowe dla osób usamodzielnianych; – Wsparcie osób usamodzielnianych w aktywnym uczestniczeniu w życiu społecznym, kontynuowaniu nauki i uzyskiwaniu kwalifikacji zawodowych; – Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego dla osób usamodzielnianych; – Organizowanie zajęć informacyjno – edukacyjnych.
Wzrost kompetencji społecznych i zawodowych osób usamodzielnianych opuszczających pieczę zastępczą.	– Zabezpieczenie odpowiednich warunków mieszkaniowych; – Organizacja grup wsparcia; – Organizowanie wsparcia ukierunkowanego na podnoszenie kompetencji społecznych i zawodowych.
Optymalizacja procesu usamodzielniania wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.	– Podnoszenie kwalifikacji i zapewnienie superwizji dla osób realizujących zadania w zakresie usamodzielniania wychowanków.
Cel 3 : Współdziałanie podmiotów realizujących zadania w ramach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	
Komplementarność działań podmiotów na rzecz rozwiazywania problemów społecznych w sposób umożliwiający uregulowanie sytuacji życiowej dziecka.	– Współpraca instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny w Powiecie Żnińskim; – Organizowanie i udział w szkoleniach, w spotkaniach edukacyjnych i konferencjach w zakresie funkcjonowania pieczy zastępczej.

9.2. Realizatorzy i wskaźniki

Cel 1: Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej w kontekście polepszania jakości opieki i wychowania oraz jako wzrost ilości miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej		
Kierunki działań	**Realizatorzy/partnerzy**	**Wskaźniki realizacji programu**
Poprawa funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej celem zapewnienia najlepszych warunków opieki i wychowania dla dzieci i młodzieży w rodzinnych formach pieczy zastępczej.	PCPR/Samorząd powiatowy/rodziny zastępcze/RDD/OPS/ placówki edukacyjne, podmioty lecznicze/ organizacje pozarządowe	– Liczba przeprowadzonych diagnoz dzieci przyjmowanych i przebywających w pieczy zastępczej; – Formy wsparcia zapewniane przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej dla podopiecznych z pieczy; – Liczba godzin poradnictwa specjalistycznego; – Liczba szkoleń, kursów, warsztatów dla opiekunów zastępczych i osób wykonujących zadania na rzecz pieczy zastępczej; – Liczba opiekunów zastępczych i osób wykonujących zadania na rzecz pieczy zastępczej, które wzięły udział w szkoleniach; – Liczba godzin sesji superwizji indywidualnej i grupowej oraz osób, które brały w nich udział; – Wysokość świadczeń na wsparcie obligatoryjne i fakultatywne rodzinnej pieczy zastępczej; – Poziom zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i osób wykonujących obowiązki koordynatora; – Kontrole przeprowadzane w rodzinnych formach pieczy zastępczej.
Poprawa postrzegania i świadomości społecznej o pieczy zastępczej.	PCPR/OPS/media	– Liczba przeprowadzonych kampanii na rzecz promocji rodzicielstwa zastępczego.
Zapewnienie adekwatnej do potrzeb ilości miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej.	Samorząd powiatowy, PCPR/OPS/Sąd, rodziny zastępcze, RDD	– Liczba funkcjonujących rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w tym: planowana ilość nowopowstałych rodzin zastępczych zawodowych i RDD; – Liczba miejsc w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka; – Liczba osób zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej; – Liczba osób, które ukończyły szkolenie dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka; – Wysokość środków finansowych na funkcjonowanie rodzinnej pieczy zastępczej, w tym na wynagrodzenia opiekunów zawodowo pełniących swoją funkcję.

Dążenie do powrotu dzieci przebywających w pieczy zastępczej do rodziców naturalnych, a gdy jest to niemożliwe, do przysposobienia dziecka lub stabilizacji jego sytuacji w pieczy zastępczej.	OPS/PCPR/rodziny zastępcze/RDD/sąd	– Liczba dzieci, które powróciły do rodzin naturalnych; – Liczba dzieci, które zostały przysposobione; – Liczba wychowanków, którzy się usamodzielnili.
Integracja i edukacja środowiska lokalnego pieczy zastępczej.	PCPR/OPS/rodziny zastępcze/RDD/	– Liczba przedsięwzięć integracyjnych na rzecz środowiska pieczy zastępczej; – Liczba spotkań grup wsparcia pieczy zastępczej; – Liczba zorganizowanych szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących RDD .
Cel 2: Poprawa funkcjonowania wychowanków opuszczających rodzinną i instytucjonalną pieczę zastępczą		
Poprawne funkcjonowanie w życiu społecznym wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.	Samorząd powiatowy /PCPR/OPS/ POW/rodziny zastępcze/RDD/ opiekunowie usamodzielnienia/ organizacje pozarządowe	– Liczba osób usamodzielnianych opuszczających pieczę zastępczą; – Liczba osób, które realizują Indywidualny Program Usamodzielnienia; – Ilość miejsc w mieszkaniach treningowych; – Liczba przedsięwzięć edukacyjnych dla dorosłych wychowanków pieczy zastępczej.
Wzrost kompetencji społecznych i zawodowych osób usamodzielnianych opuszczających pieczę zastępczą.	Samorząd powiatowy /PCPR/POW/ rodziny zastępcze / RDD / PUP opiekunowie usamodzielnienia/ placówki edukacyjne/organizacje pozarządowe	– Liczba wychowanków kontynuujących naukę; – Liczba wychowanków objętych wsparciem na usamodzielnienie i przyznanych pomocy na zagospodarowanie; – Wysokość środków finansowych na wsparcie wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.
Optymalizacja procesu usamodzielniania wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.	PCPR/POW/rodziny zastępcze/RDD/ opiekunowie usamodzielnienia/OPS/ organizacje pozarządowe	– Liczba szkoleń oraz godzin sesji superwizji indywidualnych i grupowych oraz osób wykonujących zadania na rzecz usamodzielniania wychowanków, które brały nich udział.
Cel 3:Współdziałanie podmiotów realizujących zadania w ramach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej		
Komplementarność działań podmiotów na rzecz rozwiązywania problemów społecznych w sposób umożliwiający uregulowanie sytuacji życiowej dziecka, w szczególności pozostanie dziecka lub jego powrót do rodziny biologicznej, przysposobienie, przebywanie w pieczy zastępczej oraz usamodzielniania wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.	Samorząd powiatowy/PCPR/POW/ rodziny zastępcze/ RDD/opiekunowie usamodzielnienia/ OPS/organizacje pozarządowe	– Liczba spotkań z przedstawicielami różnych środowisk systemu pieczy zastępczej służących doskonaleniu współpracy całego środowiska pieczy zastępczej i zapewnienia komplementarności działań; – Liczba szkoleń, warsztatów, konferencji oraz posiedzeń zespołów w sprawie ocen sytuacji dziecka, w których uczestniczyli przedstawiciele różnych podmiotów i instytucji; – Liczba skoordynowanych planów pomocy dziecku i pracy z rodziną; – Stała, systematyczna współpraca przedstawicieli organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, przede wszystkim koordynatorów

		oraz pracowników realizujących zadania w tym zakresie dla zindywidualizowanego wsparcia dzieci przebywających w pieczy zastępczej; – Kontrole przeprowadzone u organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.
Optymalizacja realizacji zadań na rzecz pieczy zastępczej na terenie powiatu.	Samorząd powiatowy/ PCPR	– Wzrost wynagrodzeń kadry zajmującej się pieczą zastępczą; – Ilość szkoleń, kursów, warsztatów doskonalących kompetencje kadry zajmującej się pieczą zastępczą; – Ilość środków przeznaczonych / pozyskanych na rozwój pieczy zastępczej w powiecie; – Rozbudowa systemu wsparcia specjalistycznego; – Optymalizacja podejmowanych działań, inwestycja w kadrę pracowniczą.

10. Plan ograniczania liczby miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej

10.1. Kierunki działań i zadania do realizacji

Cel 1: Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej	
Kierunki działań	**Zadania**
Zmiany formalno – prawne.	– Prawne ograniczenia tworzenia nowych placówek opieki instytucjonalnej; – Utrzymanie atrakcyjnych warunków wynagrodzeń zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej; – Propagowanie opieki wytchnieniowej dla opiekunów zastępczych. – Przeciwdziałanie kryzysom w rodzinach; – Poszukiwanie możliwości przenoszenia dzieci do 10 roku życia z placówek do pieczy rodzinnej; – Zgłaszanie do adopcji dzieci z uregulowaną sytuacją prawną.
Cel 2: Zapewnienie właściwego standardu funkcjonowania placówek opiekuńczo - wychowawczych.	
Kierunki działań	**Zadania**
Zapewnienie dzieciom całodobowej opieki i wychowania w instytucjonalnej pieczy zastępczej.	– Poprawa standardu opieki i wychowania w instytucjonalnej pieczy zastępczej; – Utrzymanie liczby miejsc w dwóch istniejących placówkach 14 – osobowych; – Utworzenie 14 – osobowej placówki opiekuńczo - wychowawczej zgodnie z potrzebami na terenie Powiatu Żnińskiego; – Dążenie do umieszczania i przebywania w instytucjonalnej pieczy zastępczej małoletnich powyżej 10 roku życia; – Indywidualizacja procesu wychowawczego i edukacyjnego w odniesieniu do każdego dziecka; – Doskonalenie kompetencji kadry pracowniczej zgodnie z potrzebami rozwojowymi i specyfiką placówki oraz zapewnienie potrzebnego wsparcia (superwizje, wsparcie psychologiczne, szkolenia).

10.2. Realizatorzy i wskaźniki

Cel 1: Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej		
Kierunki działań	**Realizatorzy/Partnerzy**	**Wskaźniki realizacji Programu**
Zmiany formalno – prawne.	Samorząd powiatowy, placówki opiekuńczo – wychowawcze, PCPR, rodziny zastępcze, RDD	– Wysokość wynagrodzeń w rodzinnej pieczy zastępczej; – Liczba nowoutworzonych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka; – Liczba rodzin zastępczych objętych opieką wytchnieniową na terenie powiatu; – Liczba środowisk objętych wsparciem lokalnym w celu niwelowania zagrożenia wykluczeniem społecznym (asystentura).
Cel 2: Zapewnienie właściwego standardu funkcjonowania placówek opiekuńczo - wychowawczych.		
Kierunki działań	**Realizatorzy/Partnerzy**	**Wskaźniki realizacji Programu**
Zapewnienie dzieciom całodobowej opieki i wychowania w instytucjonalnej pieczy zastępczej.	Samorząd powiatowy, placówki opiekuńczo – wychowawcze, PCPR	– Liczba miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej według obowiązującego standardu; – Liczba dzieci przebywających w pieczy instytucjonalnej w Powiecie Żnińskim oraz dzieci z terenu naszego powiatu przebywające w innych powiatach; – Liczba wydanych skierowań do placówek opiekuńczo – wychowawczych; – Wysokość środków finansowych na funkcjonowanie instytucjonalnej pieczy zastępczej w Powiecie Żnińskim; – Wysokość wydatków na dzieci umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie innych powiatów; – Liczba dzieci poniżej 10 roku życia umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej.
Poprawa funkcjonowania instytucjonalnej pieczy zastępczej celem zapewnienia lepszych warunków opieki i wychowania dla dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.	Samorząd powiatowy, placówki opiekuńczo – wychowawcze, PCPR, placówki edukacyjne, podmioty lecznicze, sąd	– Formy wsparcia zapewniane dla dzieci przebywających w pieczy zastępczej; – Liczba specjalistów w zakresie wsparcia dla wychowanków zatrudnionych i realizujących zadania przez placówki opiekuńczo – wychowawcze; – Poziom zatrudnienia w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, w szczególności kadry opiekuńczo-wychowawczej; – Liczba ocen sytuacji dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych; – Liczba kontroli przeprowadzonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych; – Liczba szkoleń, kursów, warsztatów, superwizji i konferencji, w których uczestniczyła kadra placówek opiekuńczo – wychowawczych; – Średnia wysokość wynagrodzenia kadry placówek.

11. Limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2024 - 2026 w Powiecie Żnińskim

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza obowiązek planowania i limitowania rodzin zastępczych zawodowych funkcjonujących w powiecie. Program zawiera m.in. coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.

Na podstawie analizy danych dotyczących funkcjonowania pieczy zastępczej, informacji gmin na temat zagrożeń w środowiskach rodzin biologicznych, uwzględniając realne możliwości, ustala się limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2024–2026. Limit ten jest rozumiany jako zapewnienie środków finansowych na ich organizowanie i prowadzenie, a nie konieczność jego osiągnięcia. Zakłada się, że w latach 2024-2026 roku stworzone zostaną warunki do powstania rodzin zawodowych.

Rok	Prognozowany coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych
2024	2
2025	1
2026	1

Tabela 4. Coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych, źródło: PCPR.

Planowana ilość rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka zakłada podejmowanie działań zmierzających do stopniowego, systematycznego wzrostu liczby zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej. Należy wziąć pod uwagę, iż w Powiecie Żnińskim funkcjonuje obecnie 6 rodzin zastępczych zawodowych, w tym 1 rodzina pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego oraz 1 rodzinny dom dziecka. Wskazuje się, iż planowana liczba nowopowstałych rodzin zastępczych zawodowych wyniesie dwie rodziny w 2024 r. oraz po jednej rodzinie zastępczej zawodowej w kolejnych latach. Tym niemniej, biorąc pod uwagę zmiany w funkcjonowaniu systemu pieczy zastępczej oraz uwarunkowania środowiskowe należy także w planowaniu pieczy zastępczej w lokalnym ujęciu wziąć pod uwagę możliwość rozwiązania z różnych przyczyn funkcjonujących rodzin zastępczych oraz przekształcania rodzin zastępczych niezawodowych w formy zawodowe, a także przekształcanie rodzin zastępczych zawodowych w rodzinne domy dziecka.

12. Źródła i zasady finansowania programu

Źródłem finansowania Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej Powiatu Żnińskiego na lata 2024-2026 będą:

- budżet Powiatu Żnińskiego (zgodnie z art. 191 i 196 ustawy),
- budżet państwa (zgodnie z art. 197 ustawy),
- budżety samorządów gminnych (zgodnie z art. 191 ust. 9 i 10 ustawy),
- budżety innych powiatów (zgodnie z art. 191 i 196 ustawy),
- odpłatności rodziców biologicznych i osób zobowiązanych (zgodnie z art. 193 ustawy),
- dotacje oraz projekty w ramach środków z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- projekty konkursowe w ramach środków Unii Europejskiej,
- środki finansowe innych podmiotów współpracujących na rzecz realizacji zadań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

13. Adresaci programu

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Żnińskim na lata 2024 - 2026 skierowany jest do:

- dzieci i młodzieży przyjmowanej i przebywającej w pieczy zastępczej,
- osób usamodzielnianych opuszczających pieczę zastępczą i ich opiekunów usamodzielnienia,
- rodzin zastępczych spokrewnionych, niezawodowych i zawodowych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka,
- rodziców naturalnych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- kandydatów do pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej,
- osób i podmiotów realizujących zadania na rzecz pieczy zastępczej.

14. Monitoring i ewaluacja programu

Monitoring i ewaluacja będą polegały na zbieraniu i weryfikacji danych dotyczących zrealizowanych zadań w ramach Programu przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żninie. Program będzie analizowany poprzez badanie i weryfikację realizacji kierunków jego działań. Monitoring Programu odbywać się będzie poprzez bieżącą ocenę stopnia realizacji zadań, powstających wyzwań i zagrożeń, tak aby możliwe było dokonanie analizy końcowej i opracowanie na jej podstawie nowego programu na kolejne lata, będącego odpowiedzią na potrzeby lokalnego systemu pieczy zastępczej.

Podstawę ewaluacji stanowią:

- informacje od opiekunów, rodziców zastępczych i naturalnych dzieci i młodzieży przebywających w pieczy zastępczej,
- wypowiedzi i oświadczenia wydawane przez adresatów i partnerów Programu,
- plany pomocy dziecku, okresowe oceny sytuacji dziecka i oceny rodzin zastępczych,
- indywidualne programy usamodzielnienia,
- sprawozdania rzeczowe, finansowe i merytoryczne sporządzane w ramach realizacji zadań na rzecz pieczy zastępczej.

Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Żninie będzie raz w roku przedkładał Radzie Powiatu w Żninie sprawozdanie merytoryczne i finansowe z realizacji Programu, będące integralną częścią sprawozdania z działalności jednostki.